

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Quibusdam præmissis difficultas resolvitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

nentiori pluribus ad diversas lineas spectantibus, quæ ratione suæ eminentiæ invitat intellectum, ut pluribus conceptibus sibi inadæquatis ab eo concipiatur.

ARTICULUS SECUNDUS.

An voluntas sive volitio divina, sit de constitutione metaphysica divine nature?

§. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

22. **N**Otandum primò, Dupliciter nos posse loqui de constitutione divine nature: physicè scilicet, & metaphysicè. Primo modo certum est voluntatem Dei ad divine nature constitutionem pertinere, nam physica Deitatis constitutio, coalescit ex omnibus prædicatis divinis, tam absolutis, quàm relativis, cum omnia prædicata Dei sint realiter cum ipso identificata. Procedit ergo disputatio solum in posteriori sensu, & de constitutione metaphysica, quo genero constitutionis dicitur constitutum alicujus rei, quod primò obicitur intellectui cum fundamento in re, & se habet velut radix & origo aliarum perfectionum, quæ ipsi competunt. Quo pacto rationalis dicitur metaphysicè constituere naturam humanam, quia primò in homine intelligitur, & se habet ut radix possibilitatis, & aliarum proprietatum quæ illi conveniunt.

23. Notandum secundò, Idem esse, quantum ad propositum, inquirere an voluntas aut volitio divina sit de constitutione metaphysica divine nature, quia cum hæc duo ad eandem lineam pertineant, & inter se identificentur, sine distinctione etiam virtuali, ut ostendimus articulo præcedenti, si unum à metaphysica divine nature constitutione excludatur, aliud ad eam pertinere non poterit. His præmissis.

24. **D**ico: Voluntatem aut volitionem divinam non esse de formalissimo conceptu, seu de constitutione metaphysica divine nature. Ita docent Salmanucenses, Tractatu 4. disp. 2. dub. 3. Joannes à S. Thoma, & alii Discipuli D. Thomæ, hic & suprà quæst. 14. art. 2. contra Suarem disp. 30. Metaph. sect. 6. num. 13. Zuningam de Trinitate disp. 2. dub. 2. membro 8. & dub. 4. membro 2. Arubal disp. 40. cap. 1. & 3. ubi distinguit voluntatem divinam in actum primum & secundum, & ut habet rationem facultatis volitivæ, & actualis volitionis, & asserit volitionem non esse de conceptu divine nature, bene tamen voluntatem.

Probatur primò conclusio ratione fundamentali. Quod præsupponit naturam divinam jam constitutam, non potest ad ejus formale constitutum pertinere: Sed divina voluntas, aut volitio, supponit naturam divinam constitutam in ratione nature, per ipsum intelligere purissimum & actualissimum, ut in Tractatu de attributis fusè ostendimus: Ergo ad ejus constitutionem non pertinet.

Disp. 2.
art. 1.

25. **D**ices, Volitionem divinam præsupponere naturam divinam constitutam solum inadæquatè per ipsum intelligere, vel ut alii volunt per immaterialitatem, & radicem intellectiois; atque ita posse ad ejus constitutionem metaphysicam, saltem inadæquatè, pertinere.

26. **S**ed contra primò: Vis appetitiva, & ipsa appetitio, ex se supponunt naturam appetentis

A constitutam adæquatè, ob quam rationem D. Thomas infra quæst. 73. art. 1. docet appetitivum non constituere aliquem gradum viventium: Ergo volitio & voluntas in Deo supponunt virtualiter, & cum fundamento in re, naturam adæquatè constitutam. Consequentia patet, Antecedens probatur. Vis appetitiva, ex proprio genere, est inclinatio in illud quod est conveniens nature appetentis: Ergo debet necessariò præsupponere naturam appetentis adæquatè constitutam, ut sit regula & mensura boni appetendi.

B Secundo, Deus antecedenter ad suam volitionem habet operationem perfectissimam omnium sibi possibilem: Ergo est adæquatè in sua essentia constitutus antecedenter ad illam. Consequentia patet, quia nihil potest habere perfectissimam operationem omnium sibi possibilem, nisi habeat naturam integram & adæquatè constitutam. Antecedens verò probatur. Deus antecedenter ad volitionem habet intelligere in actu secundo, quod est perfectissimus actus, & perfectissima operatio ipsi possibilis, cum sit radix virtualium omnium aliarum: Ergo habet operationem perfectissimam.

C Tertiò, Natura divina adæquatè communicatur Filio, formaliter & ex vi processions, non communicata formaliter volitione, ut docent Theologi in Tractatu de Trinitate: Ergo adæquatè constituitur in ratione nature, non ingrediente volitione constitutionem illius. Consequentia patet, Tum quia non potest communicari adæquatè natura, non communicato adæquato illius constitutivo. Tum etiam, quia inde potissimè probant Theologi, paternitatem v.g. non esse de constitutione metaphysica divine nature, sub conceptu expresso nature, quia per generationem communicatur Filio natura, non communicata paternitate. Ergo si divina natura communicatur Filio adæquatè, ex vi processions, non communicata formaliter volitione, ista non pertinet, etiam inadæquatè, ad metaphysicam divine nature constitutionem.

D Probatur secundò conclusio, & simul magis impugnatur responsio data. Ut volitio inadæquatè pertineret ad metaphysicam divine nature constitutionem, deberet identificari cum intellectiois divina, sine distinctione virtuali: Sed hoc non potest dici: Ergo nec illud. Major constat. Si enim sola realis identitas sufficeret, ut aliqua ratio vel perfectio in Deo, ad constitutionem metaphysicam divine nature inadæquatè pertineret, sequeretur quòd non solum volitio divina, sed etiam omnia attributa, imò & relationes divine, metaphysicam divine nature constitutionem ingredierentur, cum hæc omnia realiter cum natura divina identificentur: Sed hoc dici nequit, alioquin in Filio v.g. non salvaretur adæquatè natura divina, cum in illo non sit paternitas, vel spiratio passiva: Ergo &c.

E Minor autem, in qua est difficultas, multipliciter suaderetur. Primò quia illi virtualiter distinguuntur in Deo, quæ pertinent ad diversas lineas, & diversa objecta formalia respiciunt, ut in Tractatu de attributis, agèdo de metaphysica divine nature constitutione, fusè declaravimus. Sed intellectio & volitio pertinent ad diversas lineas, & diversa objecta formalia respiciunt; intellectio enim attingit ens sub ratione veri, volitio verò fertur in illud sub ratione boni: Ergo in Deo virtualiter distinguuntur.

Secundò, Cognitio divina assimilativa est, scilicet autem volitio, quocirca terminus per intellectio-

tionem productus, similis est suo principio in natura, & ideo filius & genitus; non autem im-
 pulsus productus per voluntatem, ut docet D.
 Thomas infra quæst. 33. art. 1. & 2. Sed hæc ab-
 que distinctione virtuali inter cognitionem &
 volitionem divinam subsistere nequeunt: Ergo
 volitio Dei virtualiter distinguitur ab ejus intel-
 lectione.

Tertio, Volitio notionalis activa, à cogniti-
 one activa notionali virtualiter distinguitur; cum
 illa in relatione spiratoris, & ista in paternitate,
 vel in rebo, vel saltem in obliquo, consistat; in-
 ter quæ relationes, nullus Theologorum negat
 distinctionem virtualem: Ergo pariter volitio es-
 sentialis, & essentialis cognitio, virtualiter di-
 stinguitur.

Denique, Ideo essentia & paternitas virtuali-
 ter inter se differunt, quia de illis prædicata con-
 tradictoria verificantur: scilicet: paternitas non
 communicatur Filio, essentia illi communica-
 tur. Sed etiam verificantur duo contradictoria
 de intelligere & velle, quia intelligere, prout in
 Patre, est principium generationis filii; velle,
 prout in Patre, non est principium generationis
 filii: Ergo intelligere & velle in Deo virtualiter
 distinguntur.

Probatur tertio conclusio. Illa quæ pertinent
 ad constitutionem metaphysicam divinæ naturæ
 nihil supponunt prius secundum rationem cum
 fundamento in re, cum natura sit id quod primò
 in re concipitur, & quod est veluti radix & ori-
 go cæterorum: Sed volitio ex proprio conceptu,
 cognitionem præsupponit: juxta illud commune
 axioma, nihil volitum, quin præcognitum, fun-
 datum in eo quod voluntas, cum sit potentia ca-
 cca, indiget ductu intellectus, ut exeat in volitio-
 nem. Ergo illa ad constitutionem metaphysicam
 divinæ naturæ non pertinet.

Confirmatur: Natura non potest demonstrari
 per aliquam rationem à priori: cum sit id per
 quod cætera omnia priori demonstrantur: Sed
 voluntas in Deo demonstratur per intellectum,
 tanquam per rationem à priori, & causam vir-
 tualem, ut constat ex dictis articulo præceden-
 ti: Ergo natura Dei non constituitur per volun-
 tatem.

Dices, Volitionem non habere quod præsup-
 ponat cognitionem, ex conceptu volitionis com-
 muni ad creatam & incretam, sed solum ex con-
 ceptu volitionis creatæ; quia volitio creatæ re-
 aliter distinguitur ab intellectione, volitio autem
 divina est ipsissima cognitio, absque ulla distin-
 ctione. Unde ratio, quæ D. Thomas demonstrat
 Deum esse volentem, ex eo quod est intelligens,
 non est à priori, quoad se, sed tantum quoad
 nos, qui concipimus res divinas, per similitudi-
 nem & analogiam ad creatas.

Sed contra primò: Etiam in divinis volitio no-
 tionalis, ejusque terminus, scilicet Spiritus San-
 ctus, supponit intellectionem notionalem, &
 terminum illius, scilicet Verbum: Ergo quod
 volitio cognitionem præsupponat, non oritur ex
 conceptu volitionis creatæ, sed ex conceptu voli-
 tionis ut sic, analogicè communis ad volitionem
 creatam & incretam.

Secundo, Si volitio ex proprio conceptu voli-
 tionis, prout est analogicè communis ad creatam
 & incretam non supponeret cognitionem, non
 esset assignabilis ratio ordinis processionum in di-
 vinis, cur scilicet processio Spiritus Sancti, Ver-
 bi.

hi processionem supponat? Sed hoc non est di-
 cendum: Ergo debet necessariò admitti in Deo
 virtualis saltem suppositio cognitionis ad voli-
 tionem.

Tertio, in rebus creatis cognitio realiter præ-
 supponitur ad volitionem, quia ab ea realiter di-
 stinguitur: Sed in divinis intellectu distingui-
 tur, saltem virtualiter, à volitione, ut supra o-
 stensum est: Ergo ad illam virtualiter præsuppo-
 nitur.

Denique probatur conclusio ratione defum-
 ptà ex D. Thoma infra quæst. 27. art. 2. & 4. ubi
 docet Verbum Divinum per se procedere ut fi-
 lium & ut genitum, non autem Spiritum San-
 ctum: Sed si voluntas pertineret ad constituti-
 vum divinæ naturæ, Verbum Divinum non pro-
 cederet ut Filius, siquidem ex vi suæ processionis
 non communicaretur ei totum constitutivum na-
 turæ; cum ex vi processionis ipsi non communi-
 cetur formaliter voluntas, sed ea solum quæ ad li-
 neam intellectualem pertinent: Ergo voluntas
 ad constitutionem divinæ naturæ non pertinet.

Respondent aliqui apud Salmanticenses, ne-
 gando sequelam Majoris, quia (inquiunt) ad
 rationem generationis non est necessarium quod
 ex vi illius communicetur formaliter natura, sub
 conceptu adequato naturæ, sed sufficit commu-
 nicari primum naturæ conceptum, in quo alii
 omnes radicanur; & quia intellectio est pri-
 mus naturæ divinæ conceptus, in quo cæteri ra-
 dicantur, hinc fit, ut quamvis Filius ex vi proces-
 sionis non communicetur volitio, sed tantum
 intellectio, salvetur ratio generationis in illo,
 quamvis etiam volitio sit de metaphysico naturæ
 divinæ conceptu.

Sed contra primò: De ratione Filii est affimi-
 lari Patri in natura adequatè sumpta, ut constat
 in creatis Ergo etiam de ratione Filii est recipere
 à Patre naturam sub conceptu adequato natu-
 ræ, & consequenter ad rationem generationis
 non sufficit quod communicetur natura sub con-
 ceptu inadæquato naturæ.

Secundo, ex hac responsione sequeretur Spi-
 ritum Sanctum esse Filium, ex vi processionis,
 cum ei communicetur velle divinum, quod in
 sententia quam impugnamus, est conceptus ina-
 dæquatus divinæ naturæ.

Dices conceptum inadæquatum naturæ com-
 municatum Spiritui Sancto, formaliter ex vi
 processionis, esse secundarium, & minus prin-
 cipalem, & ideo esse insufficientem ut ratione il-
 lius Spiritus Sanctus sit Filius, & ejus processio
 generatio; ejus oppositum in processione Ver-
 bi, opposita de causa contingit.

Sed contra: Cum rationes constitutivæ eò
 magis sint intimæ & præcipuæ, magisque con-
 stituant, quò magis sunt ultimæ, & voluntas se-
 quatur post ipsum intelligere; si illa ad formalis-
 simum divinæ naturæ conceptum pertineret, ma-
 gis principaliter eam constitueret, quam ipsum
 intelligere, & sic conceptus inadæquatus natu-
 ræ: communicatus Spiritui Sancto, ex vi pro-
 cessionis, esset primarius & magis principalis.
 Sicut si inter conceptus inadæquatos hominis,
 quales sunt intellectivum, & discursivum, com-
 municaretur secundus, comunicaretur illud in quo
 ultimò & principaliter natura hominis consistit.

Secundo responderi potest principali argumen-
 to, quod Filio ex vi processionis communicatur
 etiam velle divinum, & consequenter, etsi ad

constitutionem naturæ pertineat, tota divina natura communicatur Filio.

Sed contra est, quia in generatione Filii, volitio non se tenet formaliter ex parte principii: Ergo nec per se ingreditur terminum formalem illius. Consequentia patet, nam terminus formalis & principium quo generationis, proportionari debent, & adæquari. Antecedens verò probatur. Si volitio se teneret ex parte principii productivi Verbi, illud procederet non solum per modum verbi, sed etiam per modum impulsus & amoris; nam impulsus nihil aliud est quam terminus productus per voluntatem, sicut verbum est terminus productus per intellectum; & sic darentur duo impulsus in divinis, quod est hæreticum: Ergo volitio non se tenet formaliter ex parte principii processionis Verbi, sed ad illam se habet merè materialiter, & concomitantè.

§. II

Solvuntur obiectiones.

42. **O**bjicies primò: D. Thomas hic art. 1. æquiparat intellectum & volitionem, quoad identitatem cum divina natura: dicit enim quod *sicut suum intelligere est suum esse, ita & suum velle*. Sed intelligere est esse, seu quidditas Dei, sine distinctione virtuali, ut in Tractatu de attributis ostendimus: Ergo & velle.

Respondeo D. Thomam æquiparare intellectum & volitionem, quoad identitatem realem cum esse seu natura Dei, non tamen quoad identitatem virtuales; & solum intendere, quod velle & natura in Deo identificantur realiter, non tamen virtualiter quod constat, tum quia voluntatem per intellectum probavit, tum etiam quia intellectio & volitio pertinent ad diversas lineas, & diverso modo tendunt in objectum, per modum scilicet assimilationis & impulsus, ut antea declaravimus.

43. In istis, Idem S. Doctor hic art. 8. & infra quæst. 61 art. 2. ad 1. & de potentia quæst. 3. art. 5. ad 2. docet quod Deus causat omnia per suum esse, quia causat illa per voluntatem, quæ est suum esse: Sed hæc consequentia nulla esset, si inter esse & velle Dei agnosceret distinctionem virtuales, & poneret solum identitatem realem: nam eodem modo posset inferri, Deum causare omnia per relationes, vel per misericordiam, aut justitiam, quia hæc realiter identificantur cum esse seu natura Dei: Ergo &c.

Respondeo concessa Majoris, negando sequentiam Minoris; cum enim proprium sit voluntatis movere quoad exercitium agens intellectuale ad productionem suorum effectuum; est specialis ratio cur hæc consequentia sit legitima in voluntate, non verò in alijs attributis, vel in relationibus divinis; & cur D. Thomas ex identitate reali divinæ voluntatis cum esse seu essentia Dei, inferat quod Deus causat omnia per suum esse, quia causat illa per voluntatem.

44. **O**bjicies secundo: Ut natura divina intelligatur metaphysicè constituta, debet ut summè perfecta intelligi: Sed non potest ut summè perfecta intelligi, nisi intelligatur ut volens: cum volitio sit aliqua perfectio simpliciter simplex: Ergo natura divina, nisi intelligatur ut volens, non intelligitur ut metaphysicè constituta; & consequenter voluntas aut volitio est de metaphysica illius constitutione.

A Confirmatur: Natura Divina debet concipi ita perfecta, ut nihil illà melius & perfectius possit intelligi: Sed natura intelligens simul & volens, perfectior intelligitur natura tantum intelligente: Ergo non sola intellectio, sed etiam volitio, metaphysicam divinæ naturæ constitutionem ingreditur.

Ad objectionem respondeo, distinguendo Majorem: debet intelligi ut summè perfecta; radicaliter & identicè, concedo: formaliter, & explicitè, nego. Vel secundo distinguo: debet intelligi ut summè perfecta, intra propriam lineam naturæ, concedo, perfectione omnis lineæ, nego.

B Explicatur: In hoc distinguitur natura divina, ut formaliter natura est, à substantia & entitate increata Dei, prout habet rationem transcendens increati, quod primo modo se habet solum per modum radicis respectu attributorum (hic enim est proprius conceptus naturæ, ut natura est) ac proinde non debet illa formaliter in se includere, talem quoad rationem explicitam, sed solum radicaliter, quia natura ut talis est; non petit, nec parit alium modum continendi suas proprietates, quam per modum principii radicalis. Secundo verò modo ambit & continet formaliter omnia quæ sunt in Deo, nec solum attributa, sed etiam relationes, quæ tamen, in omnium sententia, non constituunt naturam divinam, sed personas Sanctissimæ Trinitatis. Quare licet divina substantia, ut habet rationem entis increati & per essentiam, includat formaliter in suo conceptu omnes perfectiones simpliciter simplices, & debeat intelligi ut summè perfecta formaliter, perfectione omnis lineæ, tum naturæ, quam attributi; sub conceptu tamen & formalitate naturæ, non debet includere formaliter, sed tantum radicaliter attributa divina, quantum ad rationem explicitam, nec intelligi ut summè perfecta perfectione omnis lineæ, sed sufficit intelligi summè perfectam formaliter in linea naturæ. Volitio autem, licet sit perfectio simplex, non tamen pertinet ad lineam naturæ, sed ad lineam attributi; ac proinde ut natura intelligatur metaphysicè constituta, est necesse quod intelligatur ut volens formaliter, sed identicè tantum & radicaliter. Unde

C Ad confirmationem, distinguo Majorem: Natura divina debet esse & concipi ita perfecta, ut nihil intelligi possit eâ perfectius, perfectione naturæ, concedo: excessu resultante ex collectione naturæ & attributi, nego. Similiter distinguo Minorem: Natura intelligens simul & volens, intelligitur perfectior, perfectione naturæ, nego: Excessu resultante ex collectione naturæ & attributi, concedo. Itaque summa Deitatis, & Dei perfectio, petit quod nihil realiter distinctum ab ipso, possit esse vel intelligi perfectius; & hoc salvatur, quamvis voluntas, & alia attributa non ingredientur metaphysicam divinæ naturæ constitutionem: nam constitutum ex natura, & volitione, vel alio quocumque attributo, non est realiter distinctum à Deo, nec ab ejus natura; ac proinde quamvis excedat naturam divinam seorsim consideratam, nihilominus stat nihil realiter distinctum à Deo intelligi eò perfectius. Petit etiam Deus, prout est concretum naturæ, ut nihil etiam ratione distinctum, esse aut intelligi possit perfectius naturæ:

D perfectio simplici, non tamen pertinet ad lineam naturæ, sed ad lineam attributi; ac proinde ut natura intelligatur metaphysicè constituta, est necesse quod intelligatur ut volens formaliter, sed identicè tantum & radicaliter. Unde

E